

Statsråd

Leif Jørgen Aune

*(Holdt av komm. omr.
p.g. av stn. syke)*

S P E R R E F R I S T

Søndag 19. juni 1977 kl. 2000.

Utkast til

Statsråd Leif Jørgen Aunes foredrag i Harstad
Arbeiderparti søndag 19. juni 1977.

Utbyggingsprogrammet for Nord-Norge har sine røtter tilbake i begynnelsen av 1950-årene. Da gjenreisingsarbeidene etter krigen, og de viktigste nyreisingsoppgavene begynte å bli fullført, ble de grunnleggende økonomiske problemene i Nord-Norge på ny avdekket. Den hektiske gjenreisingsvirksomheten hadde i noen år holdt de reelle problemene skjult. Det viste seg at problemene ikke bare gjaldt gjenreisingsstrøkene, men vi fant felles-

- 2 -

trekk i forholdene stort sett gjennom alle tre nord-norske fylker.

I det første utbyggingsprogrammet for Nord-Norge som ble lagt fram av Regjeringen Gerhardsen i 1952 ble disse forholdene for første gang lagt fram i en samlet problemstilling med vilje til å løse de grunnleggende problemer. Man slo fast at den viktigste årsaken til at inntekter og levestandard lå lavere i Nord-Norge enn i resten av landet var det ensidige næringsgrunnlag, i hovedsak basert på primærnæringene. Samtidig var det mangelfulle kommunikasjoner, dårlige utdanningsmuligheter, svakt utbygde sosiale tjenester og svak økonomi i de kommunale forvaltninger som alt i alt bidro til at landsdelen ikke maktet å løfte seg selv ut av den situasjon man var i.

Hovedinnholdet i det handlingsprogram som ble lagt opp i 1952 var det samme som ennå gjelder som retningslinje for utbyggingsprogrammet for Nord-Norge. En varig løsning av problemet med lavere inntekter og lavere økonomisk standard i landsdelen kan ikke løses ved overføringer og støtteordninger alene. Slike ordninger, supplert med andre økonomisk/politiske tiltak må brukes for å forandre de underliggende forhold.

Det viktigste virkemiddel som ble etablert i 1950-årene var utbyggingsfondet for Nord-Norge, som senere har utviklet seg videre til Distriktenes Utbyggingsfond. Utbyggingsprogrammet ble justert og forandret etter hvert som erfaringer ble vunnet og etter hvert som våre muligheter vokste til å løse store ugjorte oppgaver. Under den

første Regjeringen Bratteli ble det utført et nytt viktig arbeid ved å stake opp en ny fase i utbyggingsprogrammet for Nord-Norge. Bratteliregjeringen fikk ikke tid til å legge fram dette programmet for Stortinget før Regjeringen Korvald overtok i 1972. Den la fram alt det materialet som var forberedt, men programmet var mindre handlingsrettet enn vi hadde ønsket det. Derfor ble det i 1974 lagt fram for Stortinget et tillegg til programmet med sterkere handlingsorientering, og med betydelige utvidelser.

Det trengs ikke store rapporter eller bindsterk statistikk for å finne resultater av utbyggingspolitikken i Nord-Norge. De økonomiske ulikheter mellom Nord-Norge og de andre landsdelene er på rask vei til å bli borte.

Vi møter i dag et Nord-Norge preget av mer vekslende økonomisk virksomhet enn før, en aktiv befolkning med gode boliger, høy sosial standard, langt bedre kommunikasjoner enn tidligere, og med en sunn optimistisk tro på framtida.

Gjennom det store og kompliserte system med overføringer over offentlige budsjetter tilføres det større midler til Nord-Norge enn tidligere. Men mye av framgangen i landsdelen skyldes at vi har lyktes i å skape en merkbar utvidelse av næringsvirksomheten i landsdelen.

Vi kan registrere dette på mange måter. Vi har kunnet glede oss over at industrisysselettingen i Nord-Norge i første del av 1970-årene gikk opp, mens den for hele landet under ett gikk ned. I 1970-årene ser det ut til at netto-utflyttingen fra Nord-Norge omtrent er blitt brakt til opphør. Selv om det i fjor var en svak netto-

utflytting, hadde vi i flere år for første gang en situasjon uten slik netto-utflytting fra landsdelen.

Regjeringen la i år fram for Stortinget en rapport om gjennomføringen av utbyggingsprogrammet, og med enkelte synspunkter på hovedinnholdet av programmet framover. Det er en ærgjerrig oppgave vi står overfor med å sørge for at det hvert år bli en netto tilgang på om lag 1700 nye arbeidsplasser utenom primærnæringene. Det er dette ærgjerrige mål vi må nå hvis landsdelen skal beholde sin andel av den samlede befolkningen.

Det vil fortsatt bli gjort en sterk innsats på mange felter for å realisere dette målet. Finansieringen gjennom Distriktenes Utbyggingsfond vil fortsatt være et meget sentralt virkemiddel. I sammenheng med dette må vi

også vurdere den nye etableringsloven. Gjennom denne loven har myndighetene fått en mulighet til i sterkere grad enn tidligere å påvirke næringslivet til å lokalisere sine virksomheter utenom de sterkest utviklede strøk av landet. Dessuten vil Regjeringen gjennom de såkalte Siva-anlegg arbeide spesielt for å lokalisere nye virksomheter og nye arbeidsplasser til Nord-Norge. Miljøbygg er et nytt tiltak, hvor man innen et anlegg tar sikte på å kombinere mange tjenesteytende virksomheter, herunder lokale sosiale etater. Det er gjerne enda vanskeligere å skape nye arbeidsplasser for tjenesteytende virksomheter utenfor de store sentra, enn det er å skape arbeidsplasser i vareproduksjonen. Gjennom miljøbyggene håper vi å kunne ha funnet et middel for å desentralisere mange av de tjenesteytende funksjoner.

Den nye Nord-Norge avdelingen for Statens Teknologiske Institutt i Narvik er et nytt eksempel på at vi går nye veier for å stimulere den økonomiske utvikling i landsdelen.

Gjennom skatteutjamningen og andre former for å styrke kommunenes og fylkeskommunenes finanser tas det sikte på å styrke de lokale myndighetenes evne til å gjennomføre tiltak innen sine virkeområder som er nødvendige for en fortsatt vekst i landsdelen.

Samferdselen er et av de områder hvor utbyggingen i de siste par årtier har skapt helt nye forutsetninger og muligheter. Med etableringen av stamflyruten i begynnelsen av 1960-årene, og med den senere utbygging av kortbaneflyplassene kan man i dag fra alle sentra av noen størrel-

sesmessig betydning i Nord-Norge nå fram til alle andre deler av landet samme dag. Når vi ser bort fra Island er det vel ikke noe annet land som har et tettere flyrutenett i forhold til folketallet enn vi finner i Nord-Norge. Forbindelsen innen de nord-norske fylkene og innen landsdelen under ett er også forandret. Reisetiden er kortet inn fra dager til timer. Utbyggingen av ferjer, veier og bruer har også bidratt til å forandre livet i Nord-Norge. Antall veiløse bygder går ned fra år til år. Store øygrupper gjøres landfaste. Om ikke lenge vil hele Vesterålen i veimessig forstand være en del av fastlands-Norge.

Det har knyttet seg sterk interesse i dette distriktet til planene om en videreføring av Nord-Norgebanen. Det ble besluttet på Arbeiderpartiets landsmøte at

denne store saken bør avklares så snart som mulig med grunnlag i en samlet vurdering av samferdselsplanene. Det heter videre i landsmøtets vedtak at jernbanens distriktspolitiske virkninger bør her tillegges avgjørende vekt.

Dette blir en viktig sak og en vanskelig sak å ta standpunkt til. En jernbane har klare fordeler og gir mange muligheter for de distrikter som den betjener. Men en bane koster også betydelige ressurser, både til anlegg og drift. Vi kan ikke overse at de finansielle sider har betydning også for andre deler av samferdselen. Vi må også vurdere organiseringen av vår framtidige samferdsel som et totalproblem, hvor vi må gi hvert transportmiddel de oppgaver som passer best. Herunder må vi også ta rimelig hensyn

til kapasitetsutnyttningen.

Det vil fortsatt være et grunnleggende trekk i Arbeiderpartiets politikk at myndighetene med de virkemidler de rår over vil styrke grunnlaget for en allsidig utvikling i Nord-Norge. Det er fortsatt sterkere behov i Nord-Norge enn i resten av landet for utbygging av veier, utdanning og andre samfunnsytelser. Det vil også være et sterkere behov for offentlig medvirkning til grunnlagsinvesteringer. Regjeringen har sett det som nødvendig å styrke de distriktpolitiske virkemidlene. Regjeringen vil i nært samarbeid med det ekspanderende norske næringslivet å nytte de virkemidler den kan til at bedrifter og virksomheter blir bygd, utviklet og drevet lønnsomt i Nord-Norge. Statsbedriftene har et spesielt ansvar her. Det vil

videre være nødvendig med særskilt støtte til jordbruket. Jordbruksavtalen har etter hvert blitt innrettet sterkere til dette.

Det er naturlig at det av mange grunner knytter seg spesiell interesse til planene og mulighetene for oljeutvinning for Nord-Norge. Det er viktig å kunne slå fast at etter Stortingets behandling av oljepolitikken i våres, er det fortsatt en viktig retningslinje at prøveboring utenfor Nord-Norge skal settes i verk. Det har hele tiden vært forutsetningen at slik prøveboring først vil kunne begynne når vi har nådd et tilstrekkelig godt nivå for sikkerhet og beredskap. Vi har tidligere trodd at vi vil kunne oppnå dette tidsnok til å kunne begynne

boringen i 1978.

Men etter oljeulykken i Nordsjøen i april, vurderingen av den og av de tilleggskrav som vi vil måtte stille av sikkerhets- og beredskapsmessig art i lys av erfaringene etter denne ulykken, er det blitt nødvendig å forrykke denne timeplanen. Men på lengre sikt er ikke spørsmålet om dato for starten av prøveboring det viktigste. Her er to hovedsaker. Den ene er at beslutning om prøveboring er tatt, og vil bli gjennomført. Den andre hovedsaken er om vi finner utnyttbare mengder av olje eller gass. Kunnskap om dette vil være av avgjørende betydning for å vite om oljevirkosomhet i fremtiden vil være en viktig del av Nord-Norges næringsliv, eller om vi fortsatt må greie oss uten.

Jeg har i denne gjennomgåelsen lagt stor vekt på de distriktpolitiske og økonomiske tiltak som Regjeringen vil bruke for å stimulere utviklingen i Nord-Norge. Jeg vil for ordens skyld presisere at alle disse tiltak som går ut på å oppmuntre, gi støtte til eller på annen måte medvirke til en frisk økonomisk utvikling i landsdelen bare må oppfattes som supplement til den innsats og det initiativ som landsdelen selv har ansvar for. Med omskriving av et gammelt politisk slagord kan vi si at Nord-Norges utvikling må være den nord-norske befolkningens eget verk. Det er befolkningen i disse fylkene, med dens lokale myndigheter på kommune- og fylkesplan, med dens bedrifter og organisasjoner i næringslivet, som i hovedsak

må bære ansvaret for å møte den utfordring som ligger
i de uløste oppgaver.